

Waarom wordt een roofvogel agressief?: een reactie

Gerritjan van Nie

Ten aanzien van de beschrijving van agressief gedrag bij twee Buizerds (Custers 1997) kan het volgende als aanvulling dienen. Onder de in Nederland broedende roofvogels staat de Buizerd bekend om zijn uitgesproken territoriaal gedrag. Uitwennen van opgelapte nestjonge Buizerds in een territorium van een andere Buizerd gaat vaak mis. Bij de keuze van de uitwenplek moet hiermee rekening worden gehouden.

Buizerds, vooral nestjongen, worden gauw mak. Alle gebruikelijke maatregelen om zeegheid te voorkomen, moeten altijd worden genomen, zeker bij deze soort. De door Custers op 19 april opgenomen Buizerd moet in staat zijn geweest zich in de vrije natuur te redden. Het oplappen van deze volgroeide vogel kon zich dus beperken tot het geven van aas. Om zeegheid te voorkomen, moet contact tussen verzorger en vogel worden vermeden. Gezien het latere gedrag lijkt het erop dat dit contact in de korte revalidatieperiode van 20 dagen te intensief is geweest. Overigens is dat bij Buizerds al snel het geval.

Bij nestjongen, zoals in het tweede door Custers beschreven geval, ligt het voorkomen van inprenting op de verzorger nog moeilijker. Van de hiervoor ontwikkelde methoden, waaronder de zogenaamde Endersonpop, komt in de regel weinig terecht. De pleegoudermethode, de zogenaamde fostering of desnoods cross-fostering, is wel afdoende; hiertoe wordt een jong gewoon bij een ander nest ondergeschoven. Voor bijplaatsing in horsten van wilde oudervogels heb ik lang geleden al gepleit (van Nie 1978). Vele asielvergunninghouders schijnen het echter te betreuren als hun gesubsidieerde uitwenkooien daardoor leeg komen te staan.

Tussen 1966 en 1989 wende ik 15 nestjonge Buizerds uit door middel van de hakvlucht (van Nie 1989), en vanaf 1989 nog een ongerubriceerd aantal. Bij de hakvlucht wordt het voedsel 2x daags op vaste tijden op een vaste plek (hakbord of hak geheten) bevestigd. Dat er na het verwilderen nooit van agressief gedrag sprake was, zegt natuurlijk weinig. Enige gewenning is ook met deze methode nooit helemaal te vermijden; na maanden afwezigheid konden sommige vogels alsnog op het hakbord verschijnen, bijvoorbeeld tijdens strenge vorst. Twee andere kwamen een jaar na de laatste waarneming roepend overvliegen of bleven een winter lang bij de hakplaats rondhangen.

Waarnemingen zoals door Custers gepubliceerd brengen ons verder in het doorgronden van mechanismes die tot bepaalde gedragsafwijkingen leiden. Ze roepen ook vragen op. Hoe kwam bijvoorbeeld de identificatie tot stand in het geval van het uitgewende nestjong: speciale kenmerken, ring afgelezen na terugvangst, op afstand afleesbare kleuring? En heeft de broedende partner van de gewonde volgroeide Buizerd tussen 19 april en 9 mei zelf gejaagd, of is zij opnieuw gehuwd met een vrijgezel uit de niet-broedende surpluspopulatie? Dat laatste zou ook invloed kunnen hebben gehad op de agressiviteit van de gerevalideerde 'wettige' echtgenoot.

De conclusie van Custers inclusief het vraagteken deel ik. Wel moet mijns inziens een nuance worden aangebracht: agressie bij roofvogels ten opzichte van mensen zou, gedeeltelijk en soms, tot ontwikkeling kunnen komen door ondeskundige socialisering in de daarvoor gevoelige periode. Bedenk daarbij dat er geregeld roofvogels worden uitgehorst. De daders krijgen al snel door dat het niet zo eenvoudig is die beesten van voedsel te voorzien, waarna de vogels 'aan de natuur worden teruggegeven' (zie ook Ebben 1986, van Nie 1975). Ook dit kan leiden tot gedragsafwijkingen.

Literatuur

- Custers J. 1997. Waarom wordt een roofvogel agressief? *De Takkeling* 5(3): 11.
- Ebben N. 1986. Een jaar met een tamme buizerd. *Nieuwsbrief voor vogelasielhouders* 9: 8.
- van Nie G.J. 1976. Revalidatie van een sperwer met een onderarmfractuur en van twee imprinte buizerds. *Jaarboek Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen" 1975: 25-32.*
- van Nie G.J. 1978. Roofvogelrevalidatie zin of onzin? *De Lepelaar* 55: 6-9.
- van Nie G.J. 1989. Valkerij en roofvogelbescherming. *In: Lumeij J.T., Huyskens W.P.F. & Croin Michielsens N. (red.), Valkerij in perspectief, pp. 119-126. Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen"/Stichting Behoud Valkerij, Monnickendam.*

Adres: Broekstraat 9, 7223 KK Baak.

Naschrift Rob G. Bijlsma: Voordat nu iedereen naar de pen grijpt met nieuwe anecdotes, het volgende. Het is niet zo eenvoudig een verband te leggen tussen een agressieve roofvogel en een eerdere aanraking met mensen (of niet). Het is verder maar de vraag of de grotere frequentie van meldingen van agressieve roofvogels reëel is. In de eerste plaats heeft niemand systematisch bijgehouden hoe vaak dit soort waarnemingen in de pers verschijnt. In de tweede plaats bestaat er een enorme individuele variatie in gedrag van roofvogels ten opzichte van mensen: van zeer schuw tot buitengewoon mak, van alarmeedgedrag op grote afstand tot daadwerkelijke ataques. Dat laatste is zonder enige twijfel een hoge uitzondering (ondanks duizenden nestcontroles en tienduizenden velduren ben ik nog nooit daadwerkelijk aangevallen). Als het de laatste jaren inderdaad in absolute termen vaker dan vroeger voorkomt, zou dat naar verhouding helemaal niet frequenter hoeven te zijn simpelweg omdat er meer Buizerds in Nederland voorkomen dan ooit eerder in deze eeuw. Kortom, de kans eens tegen een agressieveling aan te lopen is in absolute zin vandaag de dag groter geworden, terwijl toch het aandeel agressievelingen binnen de populatie misschien gelijk is gebleven. Daar komt nog bij dat steeds meer mensen steeds vaker de natuur opzoeken, en agressieve Buizerds dus vaker in aanraking komen met mensen.